

ЗАПАНУЮТЬ ДУРНІ ЧИ – ТВОРЦІ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ?

Чи ми хочемо жити посеред живої природи, намагачись бути з нею в гармонії, чи ми хочемо використовувати її у вигляді матеріалу для реалізації своїх забаганок, аби зручніше вмотитися на ній зверху, таким чином ніби демонструючи себе «царем природи»? Чи ми будемо пізнавати життя і духовно розвиватися, чи ми будемо у мріях і діях своїх вивисуватись над собою подібними? Чи ми станемо в масі своїй творцями й оборонцями життя, чи – руйнівниками-агресорами і невинними дурнями?

На ці запитання маємо відповісти не тільки ми, українці, і не тільки європейці, а й усі народи цілої (поки що) планети. Бо нині триває не просто російсько-українська війна, а фактично Третя світова, в рамках якої рашисти влаштували екоцид для українців, що матиме негативний вплив як на інші народи Європи, так – і всього іншого світу. Це остаточно має стати зрозумілим для кожного після підриву Каховської ГЕС на півдні України, а також – на тлі дуже небезпечної ситуації, яка склалася на Запорізькій АЕС, що перебуває в руках окупантів.

Стан справ як на фронті, так і далеко від нього, залежить, у першу чергу, від України та від найвпливовіших на життя людства держав, аби зупинити агресора і зробити так, щоб він не зміг більше зашкодити миру на планеті.

Зрозуміло, що при цьому в центрі уваги всього світу перебувають події, які розвиваються в рамках повномасштабного вторгнення віроломних рашистів на територію миролюбної і незалежної України, яка до цього вторгнення була хлібницею-годовницею більше мільярда жителів Землі.

«Запануємо ми, браття, у своїй сторонці» – це слова з Державного Гімну України. І ситуація склалася така, що саме вони мають стати своєрідним паролем всіх країн і народів, аби людство вижило, а не загинуло. Для цього воно має кинути все проти рашистів-агресорів, аби вони програли цю війну. Бо вони зайшли вже дуже далеко у своїх намаганнях залякати все живе і продемонструвати перед всім світом якусь там свою ніби вищість, хоча насправді – невігластво і жорстокість звіроподібних істот. А тому головне на сьогодні завдання – неодмінно ЗУПИНИТИ АГРЕСОРА, який перетворює все живе на купу руїн, неодмінно відібрати у нього зброю масового знищення і засудити на майбутнє будь-яку агресію як злочин проти всього людства на планеті.

Про те, що відбувається в Україні після підриву Каховської ГЕС і перед небезпекою рішучого й бездумного втручання агресорів у роботу Запорізької АЕС, читайте, на 3-6 сторінках цього випуску газети, де ми намагалися зібрати матеріали, котрі можуть підвести до відповіді на запитання. А воно – в шапці на кожній із цих сторінок: Запанують дурні чи – творці у гармонії з природою?

Микола КОРОБКО – ОДИН ІЗ ТВОРЦІВ Української держави

Звичайно ж, коли йде війна (та ще така страхотлива, як нинішня російсько-українська), то майже всю свою увагу українці звертають на те, аби оборонити рідну країну від лютого агресора. Але не можна забувати навіть у ці жорстокі часи про наших творців Української держави. Бо якби не вони, не їхня віра, не їхня праця і наполегливість у своїх діях, то ми, швидше за все, ще й досі були б із тими, яких сьогодні називаємо рашистами. А в Кривому Розі таким творцем був насамперед народний депутат України першого скликання Микола Іванович Коробко. Так, був бо пішов із життя 30 березня 2021 року. І він не просто як депутат проголосував у серпні 1991-го за незалежність України посеред інших, а роками

й навіть десятиліттями своєю діяльністю наближав цю політичну перемогу. І якраз він, Микола Коробко, був одним із найактивніших і найдієвіших українських парламентарів, які входили до складу парламентської групи «Народна Рада», створеної 8 червня 1990 року. А який величезний обсяг роботи він проводив у Кривому Розі до і (набагато більше!) після цієї знаменної події! Однак, на превеликий жаль, небагато людей навіть у нашому місті знають про це.

Тому ми, активісти створеної за його ініціативи громадської організації «Криворізьке міське правозахисне товариство» (а перед тим – відродженої за його активної участі місцевої «Просвіти» як підрозділу Всеукраїнського Товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка) звертаємося до вас, наші шановні читачі, до ваших рідних, близьких і знайомих із проханням допомогти нам у тому, аби якомога

більше українців дізналися про справді титанічну працю цього видатного громадсько-політичного діяча.

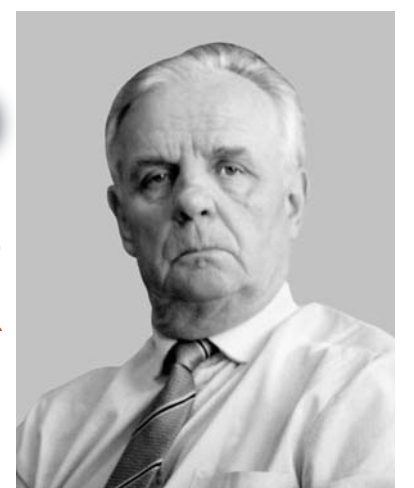
З цією метою ми вже випустили (починаючи з квітня 2021-го року) кілька спецвипусків нашої газети у паперовому повноколірному вигляді, присвячених його діяльності, і – спеціальний альбом, у якому розповіли про захист заповідної території «Балка Північна Червона» (а вона була й перебуває нині на межі знищення). А тепер, звернувшись попередньо за підтримкою і за написанням спогадів до керівництва кількох всеукраїнських організацій, де Микола Коробко дуже активно працював, ми поступово (насамперед – на базі його творів і своїх матеріалів) формуємо книгу. Для того, щоб її видати, ми звертаємося до вас. Тому, будь ласка, якщо у вас є бажання приєднатися до цієї справи, перерахуйте кошти на картку Приватбанку за номером 5363 5420 1992 7756.

Художнику Івану АВРАМЕНКУ – 100 років

**«Ми експлуатуємо
свою планету як
тимчасові окупанти»**

Іван Гаврилович Авраменко був людиною дуже розумною, талановитою і, як сказала, із сонячним серцем. Бо добре вмів, на відміну від багатьох інших людей, уважно вислухати тебе, зрозуміти, допомогти й підтримати у складні моменти

життя. Це я не раз відчувала сама, бо була знайома з ним чимало років, коли працювала на Криворізькому державному радіомовленні. Мені навіть здається: в ньому була така велика життєва сила, що він, можливо, прожив би і до ста

років, якби не страшні випробування, що випали на його долю.

(Закінчення – на 8-й сторінці)

У новітній історії, в 21-му столітті, жодна країна світу ще не стикалася зі свідомим підливом греблі однієї з воюючих сторін з такими наслідками, як це вчинила на Каховській ГЕС у нас в Україні окупаційна ворожа армія рашистів. Майже весь інформаційний простір нашої країни в перші години підриву (а це сталося в ніч з 6-го на 7-ме червня між 2-ю і 3-ю годинами) поступово був заповнений страшними картинами прориву греблі і підтоплення території правого й лівого берегів Дніпра нижче станції. Майже всі можливі сили Державної служби з надзвичайних ситуацій були кинуті на порятунок людей і з метою передбачення й уникнення усіх можливих подальших згубних наслідків цього злочину рашистів. І в нашому часописі в ці дні ми тепер маємо вести мову про забезпечення людей питною водою та про проблеми, які вже виникли чи можуть протягом найближчих місяців виникнути внаслідок підриву гідроелектростанції. А вже криворізька агломерація (місто з прилеглими територіями) – це приблизно 800 тисяч жителів. Для цього ми вирішили використати інформацію зі звернення місцевої влади (в особі Олександра Вілкула) від 19 червня (знаходиться за посиланням:) <https://t.me/vilkul/3614>

ПРО ЩО НАЙЧАСТІШЕ ЗАПИТУЮТЬ

І ЯКІ Є ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

Зокрема, про реальність ситуації, що склалася, було сказано наступне: «Після руйнування Каховської ГЕС та обміління водосхо-

ПІДРИВ ГРЕБЛІ НА КАХОВСЬКІЙ ГЕС І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЕЛІВ КРИВОРІЗЬКОЇ ПИТНОЮ ВОДОЮ

вища без дніпровської води залишилося 2/3 Криворізької агломерації... Залишилося у нашому транзитному «Південному» водосховищі води трохи більше, ніж на місяць. І то – через те, що ми його тримали повним, розуміючи ризики».

Коли ж звернутися до того, про що у зв'язку з цим найчастіше запитують криворізькі і які мають отримати відповіді, то вимальовується така ось картина.

ЗАПИТАННЯ. Скільки нам потрібно води, щоб компенсувати відсутність Каховки?

ВІДПОВІДЬ. Цифра: близько 11 мільйонів кубометрів на місяць (до 380 тисяч кубометрів на добу, враховуючи споживання міста, сільського району та неминуче випаровування з «Південного»).

ЗАПИТАННЯ. Де ми можемо взяти цю воду? **ВІДПОВІДЬ.** Тільки з Карачунів, а до Карачунів – перекидати з інших водосховищ Дніпровського каскаду, що стоять вище за течією.

ЗАПИТАННЯ. Що для цього треба зробити? **ВІДПОВІДЬ.** Головне на сьогодні – це найсуворіша економія води. Вже реалізуються чотири технічні рішення.

Перше. Будівництво водоводів від річки Інгулець до водосховища «Південного». Інгулець буде поповнюватися з Карачунів, кількома нитками труби діаметром 1020 міліметрів. Плюс будуть будуватись насосні і трансформаторні станції та інша необхідна інфраструктура... На цей проєкт віділив кошти Кабінет Міністрів України. Розпорядник коштів – державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України. Найнято підрядника – це потужна компанія: автомагістраль «Південь». Влада міста запропонувала місце водозабору. Вже працює понад двадцять одиниць важкої техніки, але терміни реалізації проєкту дуже стислі і залежать від постачання обладнання з-за кордону, яке спочатку треба купити, виготовити системи, потім привезти, організувавши логістику, та укласти в землю. Реальні терміни реалізації цього проєкту не може назвати сьогодні ніхто... Є допоміжні проєкти, але їх необхідно реалізовувати паралельно.

Друге. Перекидання води реверсом через внутрішні водопроводи «Арселор-Міттал». Для цього теж необхідно будувати насосні і водоводи, але меншого масштабу. В межах цього проєкту можливе перекидання води до 25% для потреб міста. Десь до 95 тисяч кубометрів на добу. Більше система не пропустить. Але це треба робити, щоб не допустити випаровування Південного водосховища. Проєкт реалізовує «Арселор-Міттал» з залученням «Міськводоканалу».

Третє. Побудувати нові трубопроводи та використовувати воду КРЕСівського водосховища для поповнення Південного. Можна буде компенсувати нагальні потреби терміном на три місяці. Потім вода там закінчиться. Проєкт реалізує «Міськводоканал» коштом міського та обласного бюджетів.

Четверте. Йде прокладання труб більшого діаметру в місцях з'єднання карачунівської та каховської води. Це робиться для того, щоб карачунівську воду якомога далі можна було

продавати на північ міста. І – зменшити водоспоживання з Південного. Робиться те, що ніколи не робилося...

ЗАПИТАННЯ. Чи може таке статись, що дві третини міста буде без води?

ВІДПОВІДЬ. На жаль, може. Найбільш кри-

тичний період – це вересень-жовтень. А зараз гарантії щодо термінів без наявності труб та необхідного обладнання не може дати ніхто.

ЩО МИ БУДЕМО РОБИТИ, ЯКЩО ВОДИ ВЗАГАЛІ НЕ БУДЕ?

Нині відпрацьовуються рішення, як продавати воду на північ міста, таким чином створивши наступний режим: один день користується водою одна частина міста, а в інший день – інша. В такому рішенні немає гарантії водопостачання з Інгульцю, оскільки немає дотику водопостачання Карачунівської води в центральній частині міста з Інгулецьким районом. В такому варіанті реальним буде розвезення води великими ємностями для жителів міста.

ЗАПИТАННЯ. На які райони подається карачунівська вода, а на які з Південного?

ВІДПОВІДЬ. Центральні-Міський район – повністю, Металургійний та Саксаганський – до вокзалу та до колишньої площі Артема (площа Володимира Великого) та Мирівське... Решта частина міста – це водопостачання з Південного.

ЗАПИТАННЯ. Чи потрібно заощаджувати воду там, де йде водопостачання з Карачунівського водосховища?

ВІДПОВІДЬ. Так.

ЗАПИТАННЯ. За рахунок чого відбувається економія води в місті зараз?

ВІДПОВІДЬ. За рахунок зменшення споживання води промисловими підприємствами, заборони роботи мийок. Та найбільша проблема – це споживання води в приватному секторі. Організовується робота «Міськводоканалу»: буде вода з 22.00 до 5.00 тільки в режимі циркуляції. Треба робити колонки на подвір'ї будинків, у місті вже зроблено за три доби 170 колонок.

ЗАПИТАННЯ. Чи можемо ми не заощаджувати воду?

ВІДПОВІДЬ. Ні.

ЗАПИТАННЯ. Чи можемо ми використовувати шахтну воду, адже її – багато?

ВІДПОВІДЬ. Ні. Вона – не придатна для використання населенням.

ЗАПИТАННЯ. Чому працюють деякі автомийки?

ВІДПОВІДЬ. Ми заборонили роботу автомийок.

ЗАПИТАННЯ. Чи можемо ми зробити погодинну подачу води?

ВІДПОВІДЬ. Такий варіант – можливий. Але він технічно дуже непростий.

ЗАПИТАННЯ. Чи можемо забезпечити всіх водою шляхом буріння свердловин?

ВІДПОВІДЬ. Це не вирішить проблему. Зараз критично важливо залишатися людьми. Наприклад – просто допомогти бабусі віднести два відра води на дев'ятий поверх. Кожен має чітко усвідомити свою відповідальність за економію води. А влада міста робить все можливе (і навіть – неможливе), аби впоратись із наслідками цієї техногенної катастрофи.

Підготував Олександр ЧИЖИКОВ, 26 червня 2023 року

Ілюстративне фото – за посиланням: <https://tsn.ua/ukrayina/scho-robityak-scho-vidklyuchat-vodu-abi-ne-zahvoritiporadi-1996660.html>

Мобілізуватися як ніколи – зараз завдання номер один

Не обманюйтеся – ми вже не супергерої для світу. І партнери дедалі більше наполягатимуть на завершених війни за будь-яку ціну. Давно в мене не було таких суперечливих вражень після адвокаційної поїздки за кордон. Цього разу це була подорож до Вашингтона та Нью-Йорка. Зустрічі з конгресменами та сенаторами, їхніми штафферами, Департаментом, Пентагоном, громадськими організаціями, посольствами країн-партнерів. Після всього почутого відчуття таке, що нам, українцям, треба вдома мати серйозну дорослу розмову. Увага до України зменшується, і вікно можливостей закривається. Ми ще не отримали достатньої кількості зброї для звільнення територій і вже втратили дуже багато людей. Ми відволікаємось на другорядні речі в той час, коли ворог переконує увесь світ, що пора схилити нас до переговорів і здачі частини країни. За півтора року повномасштабної війни мені вперше здається, що внутрішньо ми не до кінця розуміємо, яке скрутне становище на нас може чекати, якщо ми не мобілізуємось максимально.

Ми ПОВНІСТЮ залежимо від зброї партнерів. І зараз ми ризикуємо тим, що нам не буде КИМ воювати, бо потрібну зброю ми можемо або не отримати, або отримати тоді, коли закінчатися людські сили для цього. Ми не можемо закривати людські місця, які можна закривати сучасними технологіями. Нам вкрай важливо не зникати до того, що усі даватимуть зброю. Це оманливе відчуття. Для багатьох партнерів ми поступово перетворюємося на Сирію – нескінченний конфлікт, який поглинув безліч ресурсів. «Це не наша війна, це європейська війна...»

Отже, коротко і лише про те, що можна озвучувати відкрито:

– Україна знову стане політичною картою, яку розігруватимуть на виборах США. Наші противники-трампісти серед республіканців та ліві серед демократів... Їхні основні аргументи: ізоляціонізм, найбільша загроза – Китай, а не Росія і «та у вас корупція, вам не можна довіряти гроші». Росіяни, звісно, усіляко підтримують ці тези інформаційно.

– F16 – дуже дороге задоволення, за яке хтось має заплатити. Їх нам дадуть, але дуже важливо наголошувати, аби дали якомога швидше. Ідеально – вже цього вересня. Серед численних аргументів «проти» ми почули від республіканців, наближених до Трампа: «Чому ми вам маємо давати F16, якщо Тайвань вже заплатив за них і має отримати їх перший. Якщо завтра Китай нападе на Тайвань, їм не буде чим захищатись, бо ми все віддали Україні».

– НАТО цього року зайняте приєднанням Швеції та Фінляндії. На саміт у Вільнюсі в липні краще не мати завищених очікувань. Натомість нам треба серйозно думати про гарантії для України від західних союзників і як забезпечити, щоб ці гарантії не стали Будапештським меморандумом. Як зробити так, аби був чіткий протокол виконання цих зобов'язань у випадку нападу на Україну. Це може передбачати зміну законодавства, проте добитись цього буде непросто.

– Страх ядерної війни залишається. Після підриву дамби він посилюється. Аргументи, що Росія не наважиться, часто сприймаються як фаталізм та інфантильність.

– Нам часто говорили про шкоду паплюження іміджу ООН як інституції українцями. «Критикуйте окремі місії, окремих представників, але не інституцію, яка надає як дипломатичну, так і гуманітарну підтримку Україні». Ніхто не знає, як реформувати ООН і забрати право вето у країни-засновниць, що порушила Статут ООН, але резолюції – це важливий індикатор підтримки України.

– Усі хочуть швидких блискавичних історій успіху. Контрнаступ вимагає терпіння. Деякі вже вирішили, що він не виправдовує очікувань. І це може бути ще одним аргументом, що час сідати й домовлятися. Це ми розуміємо, що Росія лише хоче чергового Мінська, аби заспокоїти партнерів, зняти санкції, зменшити підтримку Україні й продовжувати нас вбивати, але інші так це не бачать.

– Серед країн Глобального Півдня часто звучить теза, що Україна забирає усі ресурси на свій конфлікт, в той час, коли у світі є інші. Не варто так фокусуватись на Україні – кажуть вони. Зрозуміло, що ця думка підігрується російською пропагандою.

– Українцям треба навчитись бути вдячними. Ми не раз почули про те, що українці – як від держави, так від громадянського суспільства – приїжджають і з претензійним виглядом вимагають нового озброєння. Істерики та ультиматуми не працюють. Тези про те, що «ми там вмираємо за вас», вже теж не сприймаються.

– Фоточки з нічних клубів і курортів сильно не допомагають пояснити нашим партнерам, що нам конче потрібна їхня зброя, за яку мають заплатити їхні платники податків. Це все видно і це багатьох обурює.

– Російські ліберали не сплять. Борються вони переважно за образ «хороших руських» і зняття санкцій проти російських олігархів. З позитивного – вони усі посварені один з одним і єднання або компроміс – навіть не на горизонті.

Любов ЦИБУЛЬСЬКА, засновниця Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, сайт «Liga.net», 23 червня 2023 року. (У скороченому вигляді. Повністю – за посиланням: <https://www.liga.net/ua/society/opinion/mobilizirovatsya-kak-nikogdashchazadacha-nomer-odin>)

Запанують дурні чи — творці у гармонії з природою?

Російське вторгнення та велика війна стала можливою, в тому числі, завдяки залежності людства від викопного палива, використання якого спричиняє викиди парникових газів та глобальну зміну клімату. Експорт природного газу, нафти та вугілля дозволив РФ роками накопичувати фінансові ресурси й використовувати їх для підготовки до загарбницької війни, а зараз дозволяє її продовжувати, незважаючи на санкції та поступову відмову від російських енергетичних ресурсів. Разом з тим, російська війна в Україні, окрім усіх інших руйнувань та страждань, продовжує шкодити клімату планети. Викиди парникових газів, пов'язані із воєнними діями, за дванадцять місяців війни, відповідно до оновленої оцінки Ініціативи з обліку викидів парникових газів від війни, склали 120 млн тонн CO₂ екв. Це рівнозначно загальному обсягу річних викидів парникових газів Бельгії.

Перевізники були змушені обирати на маршрутах до Східної та Південно-Східної Азії обхідні шляхи, тож час польотів збільшився, як і додаткові витрати на паливо й обсяги викидів парникових газів. Відповідно до оцінок, додатковий обсяг викидів парникових газів у 2022 році склав 12 млн тонн CO₂ екв.

Одночасно, війна спричинила падіння економіки в Україні на 29% у 2022 році, що призвело до відповідного скорочення викидів парникових газів. Однак, більша частина викидів просто перемістилася за межі України. За офіційними даними, більше 8 мільйонів біженців були змушені тікати від війни в Європу та інші частини світу, а відповідно викиди, пов'язані із їх споживанням енергетичних ресурсів, пересуванням, споживанням продуктів, одягу та інших речей, також перемістилися до інших країн. Продукція енергоємних експортно-орієнтованих галузей промисловості, на зразок металургії,

Навіть звірі моральніші, ніж ви, росіяни: звернення Зеленського

Російські терористи продовжують обстрілювати евакуаційні маршрути, пункти евакуації, човни, на яких вивозять людей. Сьогодні внаслідок одного з таких обстрілів вбито троє людей, ще 10 людей поранені, із них двоє поліцейських. Про це президент України Володимир Зеленський заявив у вечірньому відеозверненні за 11 червня 2023 року.

— Це була евакуація з Кардашинки, села на лівобережжі Херсонщини. Окупанти створили цю катастрофу, підірвавши дамбу, кинули людей напризволяще в затоплених містах і селах, ще й обстрілюють після цього човни, на яких люди намагаються забрати. Навіть звірі моральніші, ніж ви, російська держава, — наголосив Зеленський.

Володимир Зеленський подякував українським воїнам за цей день, кожній бойовій бригаді та підрозділу, які зараз у боях та на позиціях.

— Дякую вам! Дякую за кожен крок, за кожен бій, за кожного знищеного окупанта, — сказав Володимир Зеленський.

Водночас президент подякував усім військовим, поліцейським, рятувальникам, волонтерам, лікарям, місцевій владі, які зараз допомагають рятувати людей після катастрофи на Каховській ГЕС.

— Особливо дякуємо тим, хто допомагає діставати людей, зокрема, з окупованих територій. Це надзвичайно складно, небезпечно, це особливий героїзм. Дякую за кожне врятоване життя, — зазначив глава держави.

Президент розповів, що сьогодні Україна зробила черговий санкційний крок проти тих, хто допоміг знищити свободу на території РФ та виконує одну із ключових ролей у репресіях в Україні та всередині Росії. За його словами, 178 осіб були додані до санкційних списків за поданням Служби безпеки України.

— І ми зробимо все, щоб кожен з цього списку помічників російської диктатури відповідав реально за все, що вони наробили проти людей і свободи. За кожну зламану долю і кожне злочинне рішення, яке допомогло Росії перетворитися на державу-терориста, — стверджує він.

Олія ЗАХАРЧЕНКО,

редакторка стрічки сайту «ФАКТИ», 11 червня 2023 року

<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20230611-dyakuuyu-za-kozhen-krok-za-kozhen-bij-za-kozhnogo-znyshhenogo-okupanta-zelenskyj-pro-uspiphy-zsu/>

Унаслідок удару по Кривому Рогу загинули 13 людей, понад 30 поранено

Сьогодні росіяни завдали ракетних ударів по Кривому Рогу і влучили в п'ятиповерховий житловий будинок, повідомив у Telegram голова Дніпропетровської ОДА Сергій Лисак.

«Черговий терористичний акт росіян по житловому сектору. Вночі. Підступно. Жорстоко. Є загиблі та поранені», — написав він.

Увечері 15 червня очільник Дніпропетровщини повідомив про 13-го загиблого.

«У нього були обпечені 80% тіла. Лікарі зробили все, що можливо. Втім травми були несумісні з життям», — написав Сергій Лисак у соцмережах.

Вранці 14 червня стало відомо, що у лікарні помер поранений чоловік. Кількість жертв таким чином зростає до 12. Поранені 38 людей.

Станом на 20:30 стало відомо про 36 потерпілих. Очільник Дніпропетровщини Сергій Лисак повідомив, що з них 12 — у лікарні, десятеро — «важкі». Серед загиблих — 17-річний хлопець.

За даними станом на 14:30 внаслідок удару по Кривому Рогу загинули 11 осіб.

«Тіло ще однієї загиблої людини дістали з-під завалів приватного підприємства у Кривому Рогу. За цю страшну ніч ворог вбив у місті 11 мирних. Пошуково-рятувальна операція завершена. Триває розбір конструкцій», — повідомив Сергій Лисак.

За даними станом на 13 годину внаслідок удару по Кривому Рогу загинули 10 осіб: шестеро — від влучання в підприємство, четверо — у п'ятиповерхівці.

«Тіла шістьох дістали з-під завалів складу приватного підприємства. Там рятувальники продовжують розбирати руїни. Шукають одну людину. Ще чотири долі обірвав удар по п'ятиповерхівці», — повідомив Лисак.

За даними станом на 10 годину, загинули шестеро, поранені, за уточненими даними, 25 людей. Також є люди, які зверталися по допомогу лікарів з реакцією на стрес.

«На потрошеному приватному підприємстві продовжують рятувальні роботи. Там досі шукають людей, які можуть знаходитися під завалами», — повідомив Лисак. ОВА

За даними станом на 9:40, внаслідок удару по п'ятиповерхівці загинули шестеро осіб, повідомив мер міста Олександр Вілкул.

Понад 30 людей у місті поранені, зокрема 23 — від удару по будинку, повідомляти в МВС. ОВА

Лисак закликав мешканців не поспішати публікувати фото та комен-

тувати події, а також не ігнорувати сигнали повітряної тривоги.

За даними станом на 7:35 було відомо про трьох загиблих мешканців п'ятиповерхівки, 25 — поранені. Під завалами залишаються люди. Лисак у

Крім того, троє людей поранені внаслідок удару по підприємству. Під завалами потрошеного складу можуть бути люди — рятувальники їх шукають. Внаслідок влучання побито шість легкових машин.

«Ще 4 травмованих — на іншій локації. Там горіли будівля та авто. Пожежу вже загасили. Побито і автомобільне підприємство. Зайнялася вантажна техніка. Полум'я вже вгамували. Зруйнована господарська споруда. Також пошкодження є у рятувальному підрозділі», — додав Лисак.

Відео з місця удару по житловому будинку його рідного міста опублікував президент Володимир Зеленський.

«Чергові ракети терористів, російські вбивці продовжують свою війну проти житлових будинків, звичайних міст і людей. На жаль, є загиблі, є поранені. Рятувальна операція у Кривому Рогу триває. Мої співвітчужці, хто втратив рідних! Ніколи не буде прощення терористам, і за кожну свою ракету вони відповідатимуть», — заявив президент. Ворог не полишає у спокої і Нікопольський район. Вночі обстріляв з важкої артилерії Покровську та Марганецьку громади. Територію обстежують.

Нагадаємо, що сьогодні вранці Росія атакувала Харків, Кривий Ріг, Київ та Дніпро ракетами авіаційного базування, які запустили стратегічні бомбардувальники з Каспію, а також дронів-камікадзе типу «Шахед». Цілями традиційно були цивільні об'єкти. Є руйнування.

Таня МАТЯШ,

редакторка новин, сайт LB.ua

На світлинці: Кривий Ріг

Фото: Сергій Лисак

(у скороченому вигляді. Повністю — за посиланням: https://lb.ua/society/2023/06/13/560222_unaslidok_udaru_krivomu_rogu.html)

Війна руйнує довкілля і шкодить клімату

(Які наслідки для клімату в Україні та світі спричинила розпочата Росією війна?)

Це один із впливів війни, який відчують не лише в Україні, але й далеко за її межами, в тому числі країни глобального півдня й, зокрема, найменш розвинуті країни, які часто є найбільш вразливими до наслідків зміни клімату. Такий вплив буде полягати як у безпосередньому підвищенню ризиків прояву катастрофічних наслідків зміни клімату (підвищення температури та хвилі екстремальної спеки, посухи, сильні зливи та інші природні катастрофи, втрача біорізноманіття тощо), так і у можливому ризику переспрямування фінансових ресурсів із допомоги у скороченні викидів та зменшення вразливості до кліматичних змін на посилення безпеки та мілітаризацію. Поки країни і компанії усього світу шукають рішення для скорочення викидів парникових газів, війна продовжує генерувати мільйони тонн викидів CO₂ щомісяця.

Ініціатива з обліку викидів парникових газів від війни досліджує вплив війни на клімат та оцінює викиди безпосередньо пов'язані із військовими діями та викиди, які спричинені наслідками військових дій: пожежами, міграцією, руйнуванням цивільної інфраструктури тощо. Із кожним місяцем війни неухильно зростає загальне споживання пального та кількість використаних боєприпасів. Паливо споживається у великих кількостях не лише на полі бою, але й для забезпечення постачання техніки, боєприпасів, будівельних матеріалів, їжі та інших вантажів. Хоч танки та інша броньована техніка разом із літаками та гелікоптерами споживають великі обсяги палива на одиницю техніки, забезпечення логістики часто потребує найбільше ресурсів.

Спалювання дизелю, бензину та авіаційного палива, за оцінками, спричинило викиди на рівні 18,8 млн тонн CO₂ екв. Додаткові викиди в обсязі 3,1 млн тонн CO₂ екв. були спричинені виробництвом та використанням артилерійських снарядів та іншої амуніції, зруйнованої та пошкодженої техніки та будівництвом масштабних фортифікаційних споруд. Оцінки прямих викидів від війни будуть і надалі уточнюватися, і можуть виявитися навіть більшими.

Кількість пожеж площою понад один гектар порівняно з довоєнним 12-місячним періодом зростає в 36 разів. Ці пожежі переважно спостерігаються безпосередньо поруч із лінією фронту, і багато з них призводять до знищення лісових масивів. Хоча взимку пожежі були менш інтенсивними, очікується, що в літній період вони посиляться і призведуть до подальшого негативного впливу на екосистему та клімат. Крім того, пожежі в населених пунктах також призводять до згоряння великої кількості пластику, деревини та інших горючих матеріалів, спричиняючи значні обсяги викидів парникових газів.

Загальний обсяг додаткових викидів від пожеж внаслідок війни оцінено на рівні 17,7 млн тонн CO₂ екв.

Найбільший вплив на клімат, спричинений війною, — це майбутні викиди парникових газів, пов'язані із відбудовою зруйнованої та пошкодженої інфраструктури: житлових будинків, навчальних та медичних закладів, автомобільних мостів та доріг, електростанцій та трансформаторних підстанцій тощо. Загальний обсяг викидів, пов'язаний із відновленням інфраструктури, оцінено на рівні 50,2 млн тонн CO₂ екв. Крім того, через закриття повітряного простору України для комерційних польотів і різні заборони на польоти, введені західними країнами і РФ, для багатьох західних перевізників були перекриті важливі повітряні шляхи зі сходу на захід між Європою і Азією.

на глобальних ринках була заміщена виробниками інших країн. Крім того, через дефіцит енергоресурсів, порушені ланцюжки постачання та зруйновані заводи виробництва багатьох споживчих товарів також перемістилося до Європи. Продукти, які вироблялися і споживалися в Україні, тепер виробляються в інших країнах і імпортуються або постачаються у вигляді гуманітарної допомоги. Таким чином, скорочення викидів в Україні значною мірою компенсується збільшенням викидів в інших регіонах, і суттєвого покращення для клімату не відбувається. Навпаки, додатково до спричинених викидів парникових газів війна підтримує спроможність інвестувати в проекти запобігання зміні клімату та адаптації до її наслідків.

До війни інвестиції, необхідні для переходу до низьковуглецевої економіки відповідно до цілей національно-визначеного внеску України до Паризької угоди, оцінювалися на рівні 102 млрд євро до 2030 року. Натомість тільки прямі втрати від війни вже наближаються до цієї суми, а непрямі втрати уже перевищують її в рази. Як наслідок, десятки мільярдів євро, які мали б бути спрямовані на боротьбу зі зміною клімату, будуть необхідні для післявоєнного відновлення.

Один з основних висновків ключового звіту Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату (МГЕЗК), опублікованому у березні 2023 року, — це необхідність глибоких, швидких, а часом і негайних, та сталих скорочень викидів парникових газів вже цього десятиліття в усіх секторах. З огляду на це, вкрай важливо, аби інвестиції у відновлення за принципом «відбудувати краще, ніж було» враховували не лише питання безпеки, доступності та енергоефективності, але й інші аспекти, пов'язані із скороченням викидів парникових газів та адаптацією до наслідків зміни клімату. Програми відновлення мають створити умови для використання будівельних матеріалів із меншим «вуглецевим слідом», відмови від інвестицій у викопне паливо, розвитку децентралізованої відновлюваної енергетики та прискорення переходу до низьковуглецевої економіки.

За висновками МГЕЗК, близько 80% світових запасів вугілля, 50% запасів природного газу та 30% запасів нафти має залишитися невикористаними, аби досягти цілі зі стримування глобального потепління в межах 2°C, і ще більше — якщо досягти цілі з обмеження потепління на не більше ніж 1,5°C. Світ виграє, якщо невикористаний залишиться передусім російський природний газ, нафта та вугілля, продажі яких фінансують війну.

Вплив на клімат — це лише один із багатьох руйнівних наслідків війни для довкілля та екосистем. Викиди парникових газів не настільки помітні, як затоплення величезних територій внаслідок руйнування дамби Каховської ГЕС, знищення природоохоронних ділянок чи забруднення земель внаслідок вибухів, однак вони також спричиняють суттєві негативні наслідки не лише для країни, але й у глобальному масштабі. Шкода для клімату поруч із іншими впливами на довкілля мають бути включені до оцінки загальних збитків і втрат від війни і враховані при притягненні агресора до відповідальності.

МИКОЛА ШЛАПАК,

співавтор звіту Ініціативи з обліку викидів парникових газів внаслідок війни та член наглядової ради «Екодія»

<https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/7/700922/>

Запанують дурні чи – творці у гармонії з природою?

Наслідки катастрофи на Каховській ГЕС ще тільки належить оцінити, але вони будуть величезні і для довкілля, і для здоров'я людей, говорить Віктор Ляшко, міністр охорони здоров'я. Напередодні з'явилася інформація про перший випадок холери в Україні, але згодом у МОЗ це заперечили. Проте ризик появи цієї та інших хвороб - величезний. Сотні людей все ще залишаються на підтоплених територіях. Доступу до окупованих районів немає, як і немає точної інформації про кількість жертв. За офіційними даними, відомо про 10 загиблих. Де ситуація з водою найскладніша, які регіони можуть закрити на карантин, скільки місяців південь України має жити на привезеній воді, коли знову можна купатися у Чорному морі і наскільки великий ризик появи сибірської виразки - про це ВВС Україна запитала у Віктора Ляшка.

ХОЛЕРУ ЗНАЙШЛИ?

ВВС: Розкажіть про ситуацію з холерою на Півдні. Її виявили - чи ні?

Віктор Ляшко: Жодного випадку холери у людей немає. Проводимо епідмоніторинг водою і періодично у нас виявляють холерні вібріони, як пов'язані з підтопленням, так і не пов'язані. Так було і раніше. Сьогодні того типу холерного вібріона (бактерія, збудник, що спричиняє холеру - Ред.), який може викликати спалах інфекційних захворювань, не зареєстровано. Але настороженість є. Тому що підтоплено велику кількість каналізаційних споруд, скотомогильників, вигрібних ям. І якщо забруднена вода потрапить в мережі водопостачання, все це може призвести до спалахів гострих кишкових інфекційних хвороб, у тому числі холери. Спочатку це можуть бути гострі кишкові інфекції, зазвичай бактеріологічні. Потім друга хвиля - це вже вірусні інфекції: гепатити, холера. А потім третя - паразитози.

ВВС: А наскільки великий ризик, що виявлять хвороби у людей? Коли це може статися?

Віктор Ляшко: Як тільки хтось буде порушувати санітарно-епідемічні норми, це може статися в будь-який момент. Якщо ми говоримо про воду у Дніпрі, через прорив дамби вона затопила велику територію. Ми фіксуємо перевищення по мікробному числу в десятки тисяч разів.

«ВСЯ АКВАТОРІЯ НИЖЧЕ ДАМБИ ЗАБРУДНЕНА»

ВВС: Тобто вода у Дніпрі забруднена у десятки тисяч разів більше норми?

Віктор Ляшко: Так. У 28 тисяч разів було перевищення по певних показниках. Тому заборонено купання, вилов риби, не можна пити цю воду, поїти скот. Коли людина буде купатися в такій воді, то потенційно може виникнути захворювання. Очисні споруди перейшли на екстремні режими дезінфекції. Посилено моніторинг щодо якості води у водопровідній мережі, щоб не пропустити спалах.

ВВС: Де ситуація найгірша? Де вода найбільше забруднена?

Віктор Ляшко: Не коректно говорити, що у нас десь гірше, десь краще - у нас скрізь погано. Щоб не давати людям надію, що ось там набагато гірше, а тут можна купатися чи виловити рибу - ми говоримо про (небезпеку - Ред.) у всій акваторії нижче Каховської дамби.

ВВС: Вся акваторія нижче Каховської дамби не придатна для використання, для купання?

Віктор Ляшко: Так. Це заборонено повністю. І плюс заборонено купання у Чорному морі на українському узбережжі. Там є забруднення, бо вода з Дніпра потрапляє в Чорне море.

МОРЕ У НЕБЕЗПЕЦІ?

ВВС: Які ваші прогнози - цього літа в Чорному морі взагалі можна буде купатися?

Віктор Ляшко: Мої прогнози базуються на результа-

тах досліджень. Зараз вода тільки розпочинає відходити з підтоплених територій. Побачимо, за скільки вода відійде і, які наслідки будуть. Ми зараз не бачимо, що під водою. Ми ж тільки моделюємо ситуацію - що там вимерло. Коли вода зайде і буде вже йти по руслу, ми побачимо, як швидко вона очищується.

ВВС: Тобто ми не знаємо, коли очиститься Чорне море, Дніпро?

Віктор Ляшко: Не можемо сказати. Залежить від ступеня руйнування дамби, від того, як вода буде виходити з лиману. Там же є коса. І одна справа, коли вода пішла, то були одні прогнози. Потім ця коса її стримала, вода пішла до Миколаївщини підніматися вгору по річках. Почалося підтоплення сіл у Миколаївській області. Зараз вже звіди сходять. І як воно буде далі? Є прогнози, але ми їх не озвучуємо.

ЧИ БУДЕ СИБІРЬСЬКА ВИРАЗКА?

ВВС: Є думка екологів, що найбільше їх лякає навіть не холера, не кишкові інфекції, а сибірська виразка, бо затоплені скотомогильники.

Віктор Ляшко: Якщо я зараз буду перераховувати всі хвороби, які загрожують, нам не вистачить часу сьогодні - паразитарні, вірусні, бактеріологічні. По «сибірці» маємо сьогодні низький ризик. Але ж тут питання в іншому - чи будуть люди дотримуватися заборони користуватися водою. Якщо спори, змиті водою, будуть потихеньку йти у море, то ризик низький. Якщо будуть порушення, будуть цією водою поїти тварин, прогноз буде іншим.

ВВС: Тобто, якщо водою будуть користуватись...

Віктор Ляшко: Так. Багато чого залежить від того, як ми будемо дотримуватись протиепідемічних норм. І тут ключовий фактор, що ми не можемо робити всього, що зазвичай робилося б через те, що російські терористи обстрілюють цю територію. Буде відходити вода, там (на окупованих територіях - Ред.) треба було б провести дезінсекцію, дератизацію, щоб запобігти поширенню хвороб через комарів, гризунів. На жаль, зараз цього зробити не можна, там - російські терористи. Це все ускладнює нам як заходи, так і прогнози, що може відбутися на цій території.

ЧИ ВИСТАЧИТЬ ВОДИ?

ВВС: Виходить, що на величезній території зараз людям категорично не можна брати воду, купатися, навіть поїти тварин. Тобто потрібна велика кількість привезеної води,

очищеної води. Ми готові дати людям цей варіант?

Віктор Ляшко: Робимо все можливе, щоб забезпечити питною водою. Людей відселили. Вода відступає. Штаб ліквідації наслідків підриву Каховської ГЕС розробив алгоритм, як люди будуть повертатись. Спочатку розмінування, потім будемо дивитися на наслідки руйнування, оцінка тих будівель. Також комунальні служби повинні прибирати трупи тварин, риби, молосків на дні Каховського водосховища. Це гниття. Це буде потрапляти до води. Якщо говорити про використання колодязів у зоні затоплення, то вода там очиститься лише через досить тривалий період. І до якого ступеня очиститься, зараз сказати не можемо. Тому потрібно готуватися до того, що жити на привізній воді, на альтернативних джерелах. Уряд виділив півтора мільярда гривень для постраждалих регіонів: Миколаївської, Херсонської, Запорізької і Дніпропетровської областей.

ВВС: Можемо приблизно сказати, скільки часу ці регіони мають жити на привізній воді?

Віктор Ляшко: Щонайменше три місяці.

ВВС: Є перелік захворювань, які можуть виникнути. Але станом на сьогодні, через тиждень після катастрофи, цього немає? Вода забруднена, але спалахів не фіксуємо?

Віктор Ляшко: Не фіксуємо. Ми ведемо моніторинг. У водопровідних мережах, де є ще вода, вона відповідає нормам. Є привізні, є свердловини. Там також вода відповідає вимогам. Є періодичні відхилення - вони пов'язані з порушеннями режиму, з великими об'ємами води, кількістю людей. Якщо це відбувається, відразу закривається місце роздачі води, проводять дезінфекцію, повторні дослідження. І тільки після цього джерело відкривають.

ВВС: Чи є загроза, що забруднена вода може потрапити в інші регіони, окрім цих чотирьох?

Віктор Ляшко: Немає.

ВВС: Складається враження, що навіть через тиждень після катастрофи ми не усвідомлюємо всіх її наслідків - впливу на здоров'я, довкілля. Величезні території, небезпечні об'єкти. Ми можемо сказати, що по впливу на здоров'я людей у нас стався другий Чорнобиль?

Віктор Ляшко: Якщо не буде ніде порушень санітарних норм, люди будуть дотримуватись рекомендацій, нам потенційно вдасться пройти цей період без спалахів. Але ризики цих

Віктор Ляшко: Не роздають, бо люди ще не повертаються. Люди евакуйовані, вони проживають зараз в інших місцях. Відпрацюємо механізм, коли люди повернуться, то будуть отримувати певні рекомендації, пам'ятки, таблетки і ентеросорбенти.

ВВС: Тобто, якщо людина з підтопленої території, то їй треба контактувати з міськрадою, щоб отримати таблетки?

Віктор Ляшко: Людям треба слідувати за повідомленнями штабу або голови громади про те, що відбувається на їхній території, коли буде дозволено і що дозволено робити.

Віктор Ляшко: «Вода у Дніпрі забруднена у 28 тисяч разів більше норми»

«МИ ТИСНЕМО НА ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ»

ВВС: Коли кореспонденти ВВС були на другий, на третій день після аварії у Херсоні, то не помітили там жодного представника міжнародних організацій - ООН, Червоного Хреста. Зараз на їхню адресу лунає багато критики. Як ви оцінюєте роль міжнародних організацій, їхній внесок у подолання катастрофи?

Віктор Ляшко: Бригади Червоного Хреста працюють з першого дня терористичного акту на Херсонщині. Вони допомагали бригадам екстреної медичної допомоги, коли потребувала екстрена медична допомога. ВООЗ доставила великі партії гуманітарних вантажів. Там була питна вода і набори по холері. Це повний набір для виявлення і лікування, надання медичної допомоги на випадок холери. Таких наборів у нас було чотири-п'ять тисяч. Їх відразу доставили у лікарні. З ВООЗ у нас нормальна співпраця на території, яка підконтрольна Україні. Ключове, що ми вимагаємо від міжнародників, зокрема від Червоного Хреста, це - надання медичної допомоги на окупованій території. За Женевською конвенцією, саме мандат Червоного Хреста - приходить на ту територію і забезпечувати гуманітарну місію. Ось це для нас ключове. Ми на всіх зустрічах з представниками Червоного Хреста просимо, щоб вони виконали свою функцію. Щоб організували гуманітарні коридори, допомагали українцям. Наших медиків вони туди не допускають. А Червоний Хрест це зобов'язаний зробити.

ДЕ МОЖЕ БУТИ КАРАНТИН?

ВВС: Чи можуть оголосити карантин у випадку спалаху? Регіони можуть закрити?

Віктор Ляшко: Є, але це крайній захід. Все буде залежати від того, яку хворобу виявлять, яка динаміка її поширення, яке джерело інфікування. Одне питання, коли людина інфікується через рибу і є випадок холери. Інший випадок - коли холера прийшла через централізоване водопостачання, що десь виведені з ладу очисні споруди, які дезінфікували воду. І тоді зовсім інші масштаби реагування.

Діана КУРИШКО,
ВВС Україна.

15 червня 2023 року

На світліні: Херсон. Чоловіка щойно врятували із затопленої території.

<https://www.bbc.com/ukrainian/features-65909237>

ЩО З ТАБЛЕТКАМИ ДЛЯ ЗНЕЗАРАЖЕННЯ?

ВВС: Нещодавно була заява МОЗ, що постраждали території забезпечені таблетками для знезараження води. Поясніть, зараз людина в будь-якому місті чи селі на Херсонщині, Миколаївщині може отримати ці таблетки? Скільки на руки?

Віктор Ляшко: Вже неодноразово видавали ці таблетки органам місцевого самоврядування, щоб вони потім роздавали людям. Ми говоримо про те, що коли будуть люди повертатися на затоплені території, то у органів самоврядування будуть таблетки.

ВВС: Тільки будуть роздавати? Чи вже роздають?

Запанують дурні чи — творці у гармонії з природою?

ЧОТИРИ СЦЕНАРІЇ АНАЛІТИКІВ...

Метью Берроуз, доктор філософії з історії Європи в Кембриджському університеті, один із провідних експертів зі стратегічного прогнозування та аналізу глобальних тенденцій. **Роберт А. Меннінг**, колишній старший науковий співробітник Центру стратегії та безпеки Скоукрофта при Атлантичній раді. Війна, котру розпочав в Україні путін, є всесвітньо-історичною подією, що знаменує завершальний акт періоду після холодної війни та початок нової ери, ще не написаної. Так характеризує сьогодні автори багатьох аналітичних публікацій: директор Центру міжнародної безпеки імені

військову допомогу Україні в надії, що український військовий прорив змусить путіна піти на значні поступки, хоча це призведе до ризиків ескалації, таких, як російські напади на склади постачання вздовж кордону з Польщею чи Румунією.

ДРУГИЙ: ПОДВІЙНА ХОЛОДНА ВІЙНА

Мирні переговори між росією та Україною зайшли в глухий кут... коли кілька українських міст перетворено на руїни, стає зрозуміло, що ніхто не може насправді виграти війну. Франція та Німеччина докладають нових зусиль, щоб змусити обидві сторони погодитися на мирну угоду, за якою Україна стане нейтральною країною на кшталт позаблокової

В'єтнам, Туреччина та Бразилія. Міжнародні багатосторонні інституції, від ООН до Світової організації торгівлі та Всесвітньої організації охорони здоров'я, зазначають.

ТРЕТІЙ: ЯДЕРНИЙ АПОКАЛІПСИС

«Попри відважні українські зусилля на низовій основі, що перешкодити вторгненню росії, низка міст країни перетворена на руїни. За таких обставин Президент України Володимир Зеленський відмовляється від переговорів з москвою. На Заході посилюється тиск щодо форм втручання, крім поставок зброї та гуманітарної допомоги. Сполучені Штати та інші члени НАТО посилають постачання зброї непо-

росія повинна негайно вивести війська з усієї території України, включаючи Крим і Донбас. Ніякої обіцянки утримати Україну поза НАТО не буде, — прогнозують експерти. — Щоб усі санкції США були скасовані, росія повинна виплатити репарації за збитки, завдані Україні», — пишуть Метью Берроуз та Роберт А. Меннінг. кремлівський ватажок погоджується на переговори, але відмовляється від умов, запропонованих Сполученими Штатами та їхніми союзниками. НАТО реагує, випустивши кілька звичайних крилатих ракет, щоб знищити російську військову базу в Україні поблизу російського кордону. Порівнявши напад НАТО з черговим нацистським вторгненням, путін заручився підтримкою російської громадськості, навіть коли члени російської еліти безуспішно намагаються скинути його з посади. росія у відповідь завдала ще двох ударів тактичними ядерними ракетами, цього разу над кордоном з Польщею.

Відбувається низка обмінів ядерними ударами: Сполучені Штати знищують кілька російських військових цілей, росія уражає бази НАТО в Німеччині та об'єкти США на Гуамі та Алясці. Попри зосередженість на військових цілях, тисячі мирних жителів гинуть під час ударів на тлі занепокоєння, що зростає, щодо нових смертей від радіаційного отруєння. Сполучені Штати, і росія використовують штучний інтелект і наступальні кібератаки, щоб знищити ядерну інфраструктуру командування та управління одне одного в космосі. На відміну від Другої світової війни, бойові дії зосереджені в Європі, оскільки Китай (який разом з Францією безуспішно намагається бути посередником між сторонами, що воюють) і країни Близького Сходу, Африки та Латинської Америки дотримуються нейтралітету. Про-

економічні зв'язки з ЄС і, щоб заспокоїти занепокоєння росії та сприяти відбудові на сході України, вона також приєднується до путінського Євразійського економічного союзу. Крим, після повторного голосування під міжнародним наглядом, визнається ООН частиною росії, відповідно до нової Конституції України Донецька та Луганська області стають напіваавтономними. НАТО теоретично продовжує дотримуватися політики відкритих дверей, але скасовує обіцянку розширити членство на Україну та Грузію. Генеральний секретар ООН очолює зусилля щодо зброї та повернення до мети ядерного роззброєння. У Європі також зростає рух за ядерне роззброєння. Група олігархів, високопоставлених військових і розвідників висуває путіну ультиматум: піти у відставку або поїти перед судом за воєнні злочини. Він вирішує піти на відпочинок, щоб писати мемуари. До складу нового коаліційного уряду входять Михайло Ходорковський і Олексій Навальний.

Звичайно такий «Дивний новий світ» за Метью Берроуз та Робертом А. Меннінгом для нашого народу не прийнятний. У своїх футуристичних прогнозах вони не враховували менталітету українського народу, котрий ніколи не погодиться з такою повною світобудовою. Україна не відмовиться від Криму та не погодиться у своєму складі із «напіваавтономними Луганською та Донецькою областями», не пристане на пропозицію відмовитися від євроатлантичної інтеграції і тим більше приєднатися до контролюваного росією ЄАЕС. Ба більше, що самі автори прогнозу пишуть, що у будь-якому випадку після російсько-української війни країну-терориста очікує період швидкого розпаду: «Який би сценарій не йшов далі, немає

«Хоча глобальна тенденція вже зрозуміла — росія програє цю війну, господарі росії продовжують заперечувати реальність. Продовжують намагатись обманути світ, обійти санкції, виробити більше зброї, забезпечити більшу трату ресурсів і людей на цю агресію», — зазначив Президент України Володимир Зеленський у своєму недавньому зверненні. Глава держави також зазначив, що провів нараду щодо трансформації нашої країни, нашого життя — зараз і після Перемоги. «Об'єктивно існують фундаментальні безпекові, економічні, енергетичні, технологічні та просто людські питання, які потребують повних та ефективних відповідей. Саме від цих відповідей залежатиме, якою буде Україна та яким буде життя українських дітей, коли вони стануть дорослими й отримають державу від теперішніх поколінь», — наголосив Володимир Зеленський. Якщо у перші дні війни мало хто з закордонних політиків, дипломатів, військових і політичних експертів вірив у те, що «другу армію світу» можуть не лише зупинити, а й перемогти Збройні Сили України, то зараз їхня думка змінилася. Аналітики розглядають різні варіанти розгортання подій. Яким вони бачать світ у найближчому майбутньому після закінчення цієї війни або, можливо, її активної фази?»

Безпекова ситуація після війни. Яким буде світ? Частина 1

Брента Скоукрофта та колишній старший науковий співробітник Центру стратегії та безпеки Скоукрофта при Атлантичній раді Роберт А. Меннінг у публікації на сайті Atlantic Council. Метью Берроуз та Роберт А. Меннінг навели чотири сценарії завершення цієї війни та альтернативне геополітичне майбутнє, яке може в результаті змінити міжнародні стосунки протягом наступних двох-трьох років.

ПЕРШИЙ: ЗАМОРОЖЕНИЙ КОНФЛІКТ

росія перебуває у жахливому стані, інфляція стрімко зростає на тлі перебоїв у постачанні основних продуктів харчування та меншої, ніж очікувалося, допомоги Китаю. російська військова ієрархія розуміє, що війну в Україні неможливо виграти. Коаліція олігархів, військових і силовиків намагається усунути путіна та поставити на його місце Дмитра медведєва. Розвідка країни, ФСБ запобігає палацовому перевороту. Путін ув'язнює десятки генералів. Європейські лідери готові запропонувати стимулювати путіну: скасування деяких санкцій, якщо російські війська припинять бойові дії та почнуть скорочувати свою присутність в Україні. Під зовнішнім і внутрішнім тиском путін відводить частину своїх військ з України, але зберігає там достатньо, щоб продовжувати контролювати більшу частину узбережжя України, забезпечуючи сухопутний міст між Донбасом і Кримом. Переговори з путіним, які ведуть Франція, Німеччина, Туреччина та Ізраїль, затягуються. москва хоче отримати гарантії того, що НАТО припинить постачати зброю українському опору та скасує свою обіцянку 2008 року прийняти Україну та Грузію до Альянсу...

Оскільки переговори застрягли на цих пунктах, Вашингтон хоче подвоїти надання військових поставок українським силам, тоді як Франція та Німеччина все ще сподіваються досягти розрядки з москвою... Переживши змови еліти, щоб замінити його, путін відновив контроль над країною. На саміті НАТО Байден заявляє, що Захід має збільшити свою

Австрії, погодившись виключити з конституції мету членства в НАТО за умови повного виведення російських військ із території країни, захопленої після 24 лютого 2022 року. Складніші питання, такі, як статус анексованого росією Криму та Донецької та Луганської сепаратистських областей, поки винесено «за дужки» переговорів. Після кількох невдалих спроб Зеленський і путін уклали угоду про припинення вогню. Європейський Союз збільшує допомогу Україні, дещо послаблює санкції проти росії. ЄС також допомагає біженцям повернутися до України. Президент Франції і канцлер Німеччини, бажаючи уникнути нової холодної війни у Європі, пропонують провести мирну конференцію, що започаткує переговори щодо контролю над озброєннями між НАТО та росією. Вашингтон, однак, вважає, що путін недостатньо заплатив за своє невірне вторгнення в Україну. Позицію США посилює спротив франко-німецькій ініціативі кількох східними членами ЄС.

Сполучені Штати та їхні західноєвропейські союзники збільшують військову присутність на кордонах Польщі та країн Балтії, росія та білорусь роблять подібні кроки. Тим часом росія стає все більш залежною від китайського та інших азійських ринків у зв'язку зі своїм повільним відновленням економіки та прискорює експорт своїх енергоресурсів на схід. Китай розширює свою трансграничну міжбанківську платіжну систему, щоб дозволити двом сусіднім державам все більше обходити базовану в Бельгії міжнародну платіжну систему SWIFT. росія і Китай ведуть більшу торгівлю в цифрових юанях, зменшуючи потребу в доларах. Нова холодна війна охоплює США, Європу, росію і Китай. Сполучені Штати накладають санкції на деякі китайські банки та закликають своїх союзників додати в чорний список все більший список китайських технологічних компаній. Виникає неформальний блок неприєднаних держав, до якого входять Індія, Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати,

хитим українським повстанцям, забезпечуючи їм таємне навчання та безпечний притулок на польському боці кордону. Війна продовжується, оскільки темпи виїзду українців з країни прикордонні окупанти продовжують боротьбу навіть на «пацифікованих» російськими військами частинах України та закликають Захід до більш активної допомоги», — прогнозують експерти. Тим часом західні санкції пригнічують росіян гірше, ніж під час фінансової кризи у 1998 році. Відбувається широкомасштабний відтік представників середнього класу — науковців, інженерів, викладачів, технічних спеціалістів та інших білих комірців, багатством з яких менше ніж сорок років, — який ризикує втратити майбутню росію. москва забороняє експорт пшениці та заморожує вартість оренди та продуктів першої потреби у великих містах. російська поліція жорстоко придушує протести, що наростають. кремль намагається утримати захоплені українські території, придушує активні повстання.

У Раді Безпеки ООН постійний представник росії демонструє фотографії навчальної бази ЦРУ та складів летальної зброї, що розташовані у Польщі. Відбувається різка ескалація, яка руйнує глобальне табу проти використання ядерної зброї, яке панує після закінчення Другої світової війни: путін дозволяє своїм силам підірвати тактичну ядерну ракету на українській стороні кордону з Польщею в малонаселеному районі. Не завдаючи прямих ударів по території країни НАТО, він посилює потужне повідомлення про намір зруйнувати систему підготовки українських військових за кордоном. У відповідь Польща посилається на статтю 5 НАТО, щоб згуртувати інших членів Альянсу на свій захист. НАТО скликає екстрений саміт. «Адміністрація Байдену вирішує спочатку поставити путіну ультиматум, підкріплений серйозною загрозою ядерної помсти. Сполучені Штати встановлюють умови для припинення конфлікту між НАТО і росією, який зараз значно розширився:

те Третя світова війна почалася.

ЧЕТВЕРТИЙ: ДИВНИЙ НОВИЙ СВІТ

Як і в сценарії «ядерного апокаліпсиса», росія запустила тактичну ядерну ракету на прикордонні з Польщею. Багато хто в Сполучених Штатах хоче врзати російське місто крилатими ракетами у відповідь, що жахає європейських лідерів, які вбачають у такому кроці початок ядерного Армагеддону. Вони переконають Вашингтон утриматися від військових дій саме тоді, коли Китай втручається, щоб змусити росію вивести свої ядерні сили зі стану підвищеної готовності. Генеральний секретар ООН скликає мирну конференцію, де Китай, Ізраїль і ЄС тісно співпрацюють, щоб досягти врегулювання. В Україні введено режим припинення вогню під наглядом ОБСЄ та миротворців ООН (деякі з Народної визвольної армії Китаю). Протягом наступних дев'яти місяців сторони, що ворогують, погоджуються на угоду, яка забезпечує виведення російських військ з України та пом'якшення західних санкцій проти росії за умови, що москва дотримується угоди. У рамках угоди Україна приймає нову позицію нейтральної держави, стратегічного буфера між Сходом і Заходом, визначену в новій конституції й ухвалену на референдумі. Вона підтримує

сумнівів, що росія вступить у період більш швидкого занепаду. Лише в разі якнайшвидшого припинення бойових дій, мирного врегулювання та повалення путіна (як у сценарії «Дивного нового світу») росія могла сподіватися зупинити втрату влади. Навіть тоді недовіра до росії на Заході залишиться у поколіннях.

«Розриваючи всі зв'язки — економічні, політичні та соціальні із Заходом, — пишуть вони далі. — путін робить ставку на поглиблене економічне та військове партнерство з Китаєм і стійкі зв'язки з Індією, країнами Перської затоки, Бразилією, Іраном та іншими країнами, що розвиваються... Але чи справді Китай готовий ризикувати своїм фінансовим становищем і доступом до ринків США та ЄС, що становить понад один трильйон доларів торгівлі на рік, щоб підтримати росію...» Берроуз та Меннінг безумовно мають рацію, коли кажуть, що навіть якщо росія пообіцяє підтримку, це «швидше за все передбачити передачу її багатств, таких, як енергетичні та мінеральні активи, китайським інвесторам й... поглиблення залежності москви від Пекіна.

Володимир ПОЛИЩУК,
кореспондент АрміяInform
<https://armyinform.com.ua/2023/06/16/bezpekova-sytuacziya-pislya-vijny-yakym-bude-svif-chastyna-1/>

Запанують дурні чи – творці у гармонії з природою?

КІНЦЕВИЙ ЕТАП РОЗПАДУ ІМПЕРІЇ

ВВС: Якщо перелічити зараз ваші книжки про історію України та Росії, то таке враження, що війна була неминучою. Але тоді, на початку 2022 року, ви розуміли, що от-от почнеся велика, повномасштабна війна?

Сергій Плохій: Зараз, дивлячись на ті події і на власні коментарі медіа, – так, таке враження, що війна була неминучою. Чи бачив я її на початку 2022 року – в січні, в лютому? Я бачив ознаки, але, мабуть, як більшість українців, я не хотів їх бачити. Тобто я бачив, але якось відкидав неминучість війни. І на те були різні, начебто логічні підстави. Війна в той момент не виглядала вигідною для Росії. Російська армія начебто не була підготовленою. Вони десь були в Білорусі, продавали бензин – і так далі. Ми про все це читали, знали. Врешті все це виявилось правдою, тобто Росія почала війну непередбачено, на підставі якихось ефемерних уявлень про те, що є Україна. Але війна почалася. З сьогоднішньої перспективи – це вже

УКРАЇНЦІ ТА ДЕРЖАВА ОБ'ЄДНАЛИСЯ

ВВС: У перший місяць повномасштабної війни стало зрозуміло: Україна як держава вистояла. Як ви це пояснюєте як історик?

Сергій Плохій: Надзвичайно важливі події відбулися в Україні між 2014 і 2022 роками. Процеси формування української ідентичності, окремішності від російської чи пострадянської, пришвидшилися з початком цієї війни. Україна стала набирати більш об'єднану. Подивитися навіть на результати президентських виборів – спочатку 2014-го, потім 2019-го. Різні президенти, до певної міри різні програми – але і один, і другий перемагають у більшості регіонів. Такого не було фактично ніколи в історії України як незалежної держави. Процеси зацікавленості в українській літературі, мові, історії надзвичайно посилюються. І одна з головних помилок Путіна – це те, що він послав війська в Україну 2022 року, вважаючи, що це Україна 2014-го. А це вже була зовсім інша держава.

ром в її зовнішній і економічній політиці. Росія фактично відрізається від одного з найбільш вигідних ринків постачання енергоносіїв – європейського. Переорієнтація відбувається на Схід. Але там ринки набагато менш економічно привабливі. І Китай, і Індія користуються слабкістю Росії, щоб купувати по знижених цінах. Це б'є також по російському бюджету. Політичний престиж Росії різко падає. Фактично це країна-вигнанець. Те, що Фінляндія і Швеція приєднуються до НАТО сьогодні – це не тільки ознака того, що вони занепокоєні тим, що робить Росія. Це також ознака того, що на сьогодні вони не бояться реакції з боку Росії. Бо вона не може реагувати – її армія повністю зав'язла в Україні. Мій прогноз такий, що всі ці тенденції – зменшення військової, економічної і політичної ваги Росії в світі – будуть продовжуватися.

ВВС: Якщо уявити, що Путін не приїде до Росії – тоді ця війна закінчиться? Чи до влади може прийти ще більш агресивний лідер?

Сергій Плохій: Я вважаю, що відхід

Сергій Плохій: Англійською це називається all of the above – тобто все разом. Є елементи і одні, і інші. Для мене надзвичайно важливо, що ця війна пов'язана з розвалом імперії. У 1991 році нам здавалося, що нам вдалося обдурити історію. Що одна з найбільших імперій у світі – ви не можете володіти однією шостою світу, не будучи імперією – почала чи продовжила свій розвал без великого кровопролиття. Ми знаємо сьогодні, що, на жаль, якось об'їхати цю історичну реальність розвалу інших імперій нам не вдалося.

НОВА ЗАЛІЗНА ЗАВІСА: В ЄВРОПІ ЗНИКАЮТЬ «СІРІ ЗОНИ»

ВВС: Друга Холодна війна буде? Якою буде нова Залізна завіса, де вона буде пролягати?

Сергій Плохій: Я думаю, що друга Холодна війна вже розпочалася. Перші книжки з такими назвами почали виходити вже більше, ніж десять років тому. Точно до 2014 року. 2022 рік дійсно став переломним у цьому розумінні. Відродився трансатлантичний альянс між США і Європою. Він сьогодні сильніший, ніж він був раніше,

ще в світовій історії, коли війна приїшла на територію ядерних об'єктів. І для мене особисто, якщо говорити про ядерні небезпеки війни, потенціал того, що ядерний фактор стане важливим, скоріше пов'язаний сьогодні з Запорізькою атомною станцією, ніж з можливістю використання Путіним тактичної ядерної зброї.

ВВС: Як погрози Росії використати ядерну зброю змінюють ставлення до цієї зброї у світі?

Сергій Плохій: Перший висновок, який роблять більшість країн, – повторювати експеримент України з тим, щоб віддати ядерну зброю, є великою помилкою. Жодні міжнародні домовленості, можливо за винятком НАТО і так далі, фактично не забезпечують той рівень безпеки, який забезпечує ядерна зброя. Це урок для більшості світу і це дуже серйозна проблема для подальшого контролю над розповсюдженням ядерної зброї.

ВВС: «Що було б якщо?» Чи була в Україні можливість після розвалу Радянського союзу залишити ядерний арсенал?

Сергій Плохій: «Ядерна небезпека більше пов'язана із ЗАЕС, ніж із тактичною зброєю»

Книжки українсько-американського історика Сергія Плохія стають ключовими для західних читачів, які намагаються зрозуміти причини війни Росії проти України. Професор української історії та директор Українського наукового інституту в Гарвардському університеті майстерно пояснює Україну світу. Його книжки написані англійською, але перекладені багатьма мовами. «Брама Європи: Історія України» – вже стала бестселером. А через рік повномасштабного російського вторгнення вийшла нова книга «Російсько-українська війна: повернення історії», в якій він пояснює не лише витoki війни, а й те, як вона змінює увесь світ. І Україна, як він каже, буде важливим чинником цих змін. ВВС Україна розпитала Сергія Плохія, яка, на його думку, доля чекає на Росію й Україну, та як може завершитися війна?

краще зрозуміло, ніж було тоді. Моя нова книжка – якраз спроба подивитися тепер очима історика на те, що ми всі пережили.

ВВС: Ваша нова книжка «Російсько-українська війна» – це фактично такий підсумок першого року повномасштабної війни. Які висновки ви робите?

Сергій Плохій: Це і повномасштабна оцінка війни в цілому, як вона почалася в 2014 році. І взагалі спроба також зрозуміти як, які фактори сприяли цій війні, починаючи з 1991 року. І один з ключових висновків: ця війна – фактично продовження розвалу Російської імперії. Не тільки розвалу Радянського Союзу – розвалу Російської імперії, що почався під час Першої світової війни в 1917-1918 роках. Одна з ознак – це те, що путінська ідеологія і обґрунтування війни якраз спиралась на імперський наратив, лексику, спосіб мислення. Не просто імперський, а російсько-імперський – той, який існував у Російській імперії на кінець XIX – початок XX століття.

ВВС: Ви говорите, що це продовження розпаду Російської імперії. Яким він буде? Війна закінчиться розпадом Росії?

Сергій Плохій: Війна, на сьогодні вже абсолютно очевидно, закінчиться незалежністю України. Тобто саме існування України як держави, державних інституцій, незалежності, існування української нації як такої було поставлене під питання в 2014 році, а потім з початком цієї повномасштабної агресії у 2022 році. Протягом перших кількох тижнів стало зрозуміло, що є різні визначення перемоги, але Україна залишиться. Україна залишиться як держава, українці залишаться як нація, Україна залишиться незалежною. Це дуже важливий фактор для продовження дезінтеграції пострадянського імперського простору. СРСР розвалився у 1991 році – його розпустили через один тиждень після українського референдуму. Тобто Україна була надзвичайно важливою для цієї історії. І будь-які спроби зшити назад під різними соусами, моделями, варіаціями колишній постімперський простір заляжать від того, де буде Україна. Тобто залежить від результатів цієї війни. Як Україна в 1991 році проголосувала не тільки за свою незалежність – так і сьогодні Україна де-факто виборює також незалежність більшості пострадянських республік. Чи це призведе також до дезінтеграції Російської Федерації – ми не знаємо.

ВВС: Який стрибок Україна зробила за цей період?

Сергій Плохій: Стрибок у підсиленні української єдності, української ідентичності на різних рівнях. Але головне те, що, мені здається, українське суспільство знайшло партнера в державі і держава знайшла партнера в суспільстві. І ця єдність, якої не було на 2014-й рік, вповні продемонструвала себе в 2022 році, коли мери були одними з фактичних героїв цієї війни і спротиву. Люди обирали цих мерів, люди їх підтримували. Росіяни викрадали мерів і вбивали. Це момент єдності, якого не існувало в українській історії не тільки до 2014 року, а фактично протягом майже більшості частини модерної історії України.

ВВС: Якою буде Україна після завершення війни?

Сергій Плохій: Незалежною. Цю відповідь українці дали на полі битви. Буде інтегрована в західні структури: економічні, політичні і безпекові. Процес фактично вже розпочався навіть формально. На сьогодні українці, в певному розумінні, більше інтегровані в НАТО, ніж будь-яка інша країна альянсу, бо українці можуть воювати і іспанським, і італійським, і німецьким, і американським, і британським озброєнням – в той час, коли кожна з цих країн воює тільки тим, що у них є. Те, за що українці воюють, як вони формулюють своє бачення і сьогоднішньої України, і майбутньої – це має бути демократична країна. Є певні обмеження демократичних свобод в умовах війни – і це, звичайно, виклик для післявоєнної України. Але я, чесно кажучи, не передбачаю ситуації, в якій українці, які зараз воюють за свободу і за демократію, якось вирішать з ними попоратися після перемоги.

РОСІЯ ПІСЛЯ ПУТІНА: КІЛЬКА РОКІВ ПЕРЕДІЛУ ВЛАДИ

ВВС: Що буде з Росією після війни?

Сергій Плохій: Говорити про майбутнє завжди важко. Єдиний спосіб робити це більш-менш обґрунтовано – це подивитися, які процеси вже відбуваються сьогодні, і подумати про ці тенденції. Те, що ми бачимо сьогодні, це значне зменшення Росії як військової, економічної, політичної потуги. Росіяни починали війну, говорячи про те, що вони мають другу найпотужнішу армію в світі. Ми знаємо, що сьогодні українці говорять – що це, можливо, друга найпотужніша армія в Україні. Це явний приклад зменшення військового потенціалу, військової потуги Росії. А це завжди було надзвичайно важливим факто-

Путіна від влади – можуть бути різні сценарії – призведе майже зразу чи у відносно недалекий перспективі до завершення війни. Я не бачу будь-якого іншого кандидата, політика в Росії, хто міг би продовжувати політику, яка надзвичайно руйнівна, антигуманна, злочинна стосовно України, але також надзвичайно шкідлива для самої Росії. Таку політику може проводити тільки людина, яка повністю контролює апарат, фактично побудувала тиранічну владу над країною. Будь-яка людина, що прийде на його місце, буде мати повно конкурентів. Не буде мати такої влади, таких важелів впливати на політичні еліти і на суспільство. Для мене як для історика найближча паралель – це смерть Сталіна. Після цього принаймні п'ять років відбувалася внутрішня боротьба за те, хто прийде до влади. В кінці з'являється Хрущов, але це період такого до певної міри міжвладдя. Сталіну, щоб піднятися на такий рівень диктатора, також знадобилося принаймні п'ять-шість років після смерті Леніна. Мені здається, що в принципі, ця модель буде продовжуватися і після Путіна. Чи перестане Росія бути імперською? На якийсь період – так. Але чи може вона відродиться знову? Абсолютно. Це вже відбувалося більше, ніж один раз. Тож і Україна, і її союзники мають думати про це не тільки від одних виборів до інших, а на довшу історичну перспективу. Навіть якщо завтра в Росії раптом з'являється якийсь новий Горбачов чи Єльцин, чи щось іще – ми знаємо, що після ельцинінх і горбачових приходять путіни.

РАШИСТИ ЧИ РОСІЯНИ?

ВВС: Як ви ставитеся до терміну «рашизм». Ви цей термін використовуєте? Він визначає те, що відбувається у Росії?

Сергій Плохій: Цей термін для мене – один з кількох, якими українці намагаються сформувати новотвори до певної міри. Для того, щоб дати раду з цим, з одного боку, шоком, а з іншого боку, з новим феноменом російської агресії. Тут також такі терміни, як «орки», як «русня», як «рашисти». Верховна Рада сьогодні говорить про «рашизм» як про форму російського фашизму. Тут я бачу кілька тенденцій. З одного боку, дійсно, пошук нової термінології, щоб описати цю модель політичної поведінки, політичного режиму, який склався в Росії. З іншого боку, це також неготовність назвати росіян, які чинять всі ці речі, росіянами.

ВВС: Як ви для себе визначаєте цю війну: імперська, постколоніальна, геоекономічна?

через те, що до нього долучилися східноєвропейські країни. Відбувається зближення Росії і Китаю. Був момент в Холодній війні – 50-ті – початок 60-х років – де ми переживали подібний період. Тобто є явні ознаки першої Холодної війни в другій. Але вона буде також до певної міри відмінна. Історія не повторюється, історія може римувався, як казав Марк Твен. Залізної завіси в тій старій формі не буде. Але, з іншого боку, ця війна вже призводить до того, що «сірі зони» в Європі зникають. Україна була частиною цієї «сірої зони» у безпековому і політичному відношенні. Молдова, Білорусь десь там була, хоч там і були протести проти Лукашенка. Я думаю, що результати цієї війни фактично зцементують цей поділ, який складається сьогодні в Європі. Якщо Росія зберігається і зберігається в рамках цього режиму, я думаю, що ці елементи Холодної війни – відносно поділу Європи, континенту, але тепер по іншій лінії – зберезяться. Я думаю, що до цього йшло і без війни, так чи інакше. Бо війна це якраз і була спроба Росії ліквідувати ці «сірі зони». Для України надзвичайно важливо в цій ситуації було (визначитися – Ред.), якщо такий поділ відбувається – на якому боці цього поділу вона перебуває. І це якраз одне з питань, на яке українці відповіли для себе. Тепер ця війна буде означати відповідь також і для молдован.

ЯДЕРНІ ЗАГРОЗИ ВІЙНИ: ОКУПАЦІЯ ЗАЕС

ВВС: Ви багато писали про ядерну зброю і ядерні катастрофи. У вас є книжки про Чорнобиль і Карібський кризу. У цій війні весь час присутня ядерна загроза – як це її визначає?

Сергій Плохій: З одного боку, загроза є стара і традиційна, в розумінні використання чи невикористання ядерної зброї. З іншого боку, вона до певної міри нова. Бо нова Холодна війна ще повністю не поділила світ. Україна не має власної ядерної зброї, її примусили віддати. Україна не є під ядерною «парасолькою» будь-якої країни. Застосування Росією ядерної зброї автоматично не означає застосування ядерної зброї з боку США та її союзників. Тобто це велика, нова і небезпечна ситуація. Інша нова і небезпечна ситуація пов'язана з тим, що уже в перший же день війни Росія захопила Чорнобиль, через кілька днів захопила Запорізьку атомну станцію, продовжує її контролювати. Це впер-

Сергій Плохій: Мені здається, не було. Питання стояло дуже просто: з ядерною зброєю Україна залишалася би міжнародним вигнанцем без фінансової підтримки в умовах надзвичайної кризи і поділеного суспільства. Фактично стояв вибір: збереження української державності або ядерної зброї. Тобто питання було про збереження суверенітету. Українці намагалися тоді робити те, що могли, – затягували цей процес. Казахи і білоруси, які успадкували їхню частину, взагалі нічого не робили. Але тиск не тільки з боку Росії, тиск із боку США був неймовірний. Тодішня Україна – і навіть сьогоднішня – не могла протистояти об'єднаному фронту Вашингтона і Москви. Тож я думаю, можна було виторгувати ще кілька мільйонів, ще якісь порожні обіцянки безпеки, але я не бачу для цієї нової, дуже ще хиткої української державності початку 90-х років можливість зберегти і суверенітет, і ядерну зброю.

УКРАЇНА ПЕРЕФОРМАТУЄ СВІТ

ВВС: Наскільки глобальні зміни відбуваються через війну Росії проти України? І чи можливе повернення в світ до 24 лютого?

Сергій Плохій: Повернення неможливе. З цієї повномасштабної війною закінчився довгий період після Холодної війни. Період, так би мовити, глобального миру. Країни збільшують свої військові бюджети. Переосмислюють своє значення і свою роль, в тому числі безпекову роль в Європі і світі. Ми всі нарікаємо, що Німеччина дуже довго запрягає, довго розвертається. Але процеси, які там відбуваються, це такі процеси, які не можна відіграти. В Японії зовсім інший погляд тепер на відносини з Росією. В Америці більшість людей вважають, що цей поділ і конфронтація почалися з Росією, але велика проблема попереду – це Китай. Тож з цієї війною ми зовсім в іншому світі. Ця війна перегортає сторінку, яку ми відкрили з розвалом Радянського союзу, виникненням незалежної України, падінням Берлінського муру. Відкриває новий розділ, де Україна є дуже важливим фактором, який переформатує цей світ.

Євгенія ШИДЛОВСЬКА
ВВС Україна.

На світліні: Сергій Плохій.
<https://www.bbc.com/ukrainian/news-65772144>

У центрі уваги – українська діаспора

Цього разу, звертаючи увагу наших читачів на найголовніше, на наш погляд, ми подаємо матеріали, які безпосередньо стосуються російсько-української війни, а також – історії зі

встановлення пам'ятника нашому геніальному творцю: Тарасу Шевченку. Підкреслюємо, що випускаємо газету Криворізького міського правозахисного товариства не лише своїми сила-

ми, а й завдяки пожертвам патріотично налаштованих українців зі США, останнім часом (через Фундацію імені Івана Багряного) – пана Василя Стана і пана Олексія Коновала.

Diaspora.ua (група у Фейсбуці)

27 червня 1964 в самому серці Вашингтона за кілька кварталів від Білого дому відбулася подія, що стала справжнім українським святом – урочисте відкриття пам'ятника Тарасу Шевченку. Це був четвертий пам'ятник Кобзарю на північноамериканському континенті за рахунком і перший за значенням. У відкритті взяли участь 100 тисяч осіб – делегація українців з Канади, Аргентини, Бразилії, Великої Британії, Німеччини, Франції, Бельгії, Австралії, а також представники уряду США та посли закордонних держав, авторитетні діячі української громади, зокрема Лев Добрянський, патріарх Мстислав, зірка Голлівуду Джек Паланс. Ця подія стала чи не найбільшим святом української громади Америки у ХХ столітті.

Бронзовий монумент на гранітному постаменті заввишки понад 7 м та вагою 45 т виконаний відомими українцями скульптором Лео Молом та архітектором Радославом Жуком. Проект пам'ятника мав промовисту назву «Прометей», що відображає його основну ідею, а сам пам'ятник є справжнім мистецьким шедевром та одним з найоригінальніших зображень Кобзаря (чого варті лише стильний та модний одяг на молодому енергійному поетові!), а також національним та політичним символом українського народу в Америці. Важливо, що він розташований у районі площі Дюпон-серкл – в центрі міста, неподалік від пам'ятника Дж. Вашингтону і за 5 кварталів від Білого Дому, де завжди багато перехожих та туристів.

Ідея спорудження пам'ятника Шевченку з'явилася ще наприкінці ХІХ ст., і актуалізувалася у повоєнний час у середовищі української інтелігенції, згуртованої навколо НТШ. Але справа не рушала з місця, допоки у вересні 1960 р. за ініціативою голови провідної громадсько-політичної організації українців у США Українського конгресового комітету Америки (УККА) Л. Добрянського не було створено Комітет пам'ятника Шевченка. Його очолили президент Головної ради наукових товариств імені Шевченка Роман Смаль-Стоцький, президент Української вільної академії наук у США Юрій Шевельов та Лев Добрянський. Крім провідників української діаспори, до справи долучилося чимало американських українців, які надсилали листи на Капітолійський пагороб з проханням дозволити спорудження пам'ятника. Підтримували спорудження пам'ятника також республіканці сенатор Джекоб Джевітс та конгресмен Елвін Бентлі. У червні 1960 р. відповідну резолюцію одностайно схвалила Палата представників, а в серпні – Сенат (також одностайно). 2 вересня її підписав президент Д. Ейзенгавер, і вона набула чинності як публічний закон 86-749.

Цікаво, що до появи цього пам'ятника безпосереднє відношення мали четверо американських президентів. Так, Гаррі Трумен був почесним головою Комітету пам'ятника Шевченка, Двайт Ейзенгавер підписав закон про його спорудження та відкривав його. Джон Ф. Кеннеді привітав у вересні 1963 р. американських українців з освяченням майданчика під будівництво пам'ятника і сприяв здійсненню проекту. Ліндон Б. Джонсон так сказав про Шевченка: «Він був більше ніж українцем – він був державним мужем і громадянином світу.

Він був більше ніж поетом – він був безстрашним борцем за права й волю людей».

Характерно, що СРСР намагався перешкодити зведенню пам'ятника Шевченку. Вимоги щодо неспорудження пам'ятника висловлювали як радянське посольство, так і представництво УРСР в ООН. А у «Washington Post» було випущено ряд статей, які зображали Шевченка як ненависника католиків, православних, росіян, поляків і євреїв, а водночас «передвісника комунізму». Але попри все це, у квітні 1963 р. мистецька комісія американської столиці затвердила проект пам'ятника, який було відкрито через рік – 27 червня 1964 року.

У травні 1965 р. у підніжжя пам'ятника було вмуровано велику урну із землею з Шевченкової могили в Каневі, привезену головою міської управи Детройта Марусею Бек та подружжям Калмиків. Укладено в постамент було й «Пропам'ятну книгу» з коротким описом історії пам'ятника, список понад 50 тисяч американських громадян, переважно українського

походження, які зробили пожертви, інші документи. Відтоді всі найважливіші події українська громада в Америці відзначає біля пам'ятника Тарасові Шевченку.

Цікаво, що у Києві, на подвір'ї Національного музею Тараса Шевченка біля входу до нього стоїть копія вашингтонського «Прометей», подарована самим автором – скульптором Лео Молом.

Фото: Nalupa Klymuk Chomiak

На фото видно, як Д. Ейзенгавер відкриває пам'ятник. Ліворуч від пам'ятника – очільник УККА Лев Добрянський та патріарх Мстислав.

Текст підготовлено спеціально для Diaspora.ua на основі джерел:

Драган А. Шевченко у Вашингтоні: до історії пам'ятника Кобзареві України у столиці Америки. - Джерзі Сіті - Нью-Йорк, 1984; Сидорук А. Шевченко у Вашингтоні // Культура, 2011, 12.03.

27 червня 2023 року

<https://www.facebook.com/history.diaspora>

Діаспора закликала до глобальної відповіді на ядерний тероризм Росії

Світовий конгрес українців (СКУ) закликає міжнародну спільноту рішуче засудити Росію, яка погрожує влаштувати аварію на найбільшій у Європі атомній електростанції – Запорізькій АЕС, та накласти на неї жорстокі санкції. Як передає Укрінформ, про це йдеться на сайті СКУ. «Росія погрожує влаштувати ядерну аварію на найбільшій у Європі атомній електростанції (АЕС), щоб зупинити визволення Україною її окупованих земель. ООН та МАГАТЕ мають дотриматись власних статутних обов'язків, щоб не допустити жодних «нещасних випадків» на Запорізькій АЕС, яка ось вже рік перебуває під окупацією російських загарбників», – заявив Президент СКУ Павло Грод.

У СКУ нагадали, що під час свого звернення до народу 22 червня 2023 року, Президент України Володимир Зеленський попередив, що Росія веде підготовку до здійснення «терористичного акту» на Запорізькій АЕС. За словами Президента Зеленського, «Росія перетворила АЕС на ядерну бомбу уповільненої дії та погрожує атомною катастрофою на станції».

Очільник української військової розвідки, генерал-майор Кирило Буданов також повідомив медіа про те, що Росія заміняла ставок охолоджувач Запорізької АЕС, який є життєво важливим для забезпечення роботи станції та її

радіаційної безпеки. «Жахливий російський терористичний акт на Каховській греблі та повідомлення про плановану російську диверсію на Запорізькій АЕС є нічим іншим, як відчайдушними спробами Росії зупинити український контрнаступ. Інцидент на Запорізькій АЕС спричинив би потужний викид радіації, який може завдати страшної шкоди значній території Європи», – заявив Грод.

У СКУ зауважили, що, за даними авторитетних джерел, аварія на Запорізькій станції може зачепити значні території у Східній та Центральній Європі, включно з регіоном Чорного моря та Туреччиною, і спричинити їх радіаційне забруднення. «Світові лідери мають відповідати на російські погрози ядерної диверсії як на терористичну атаку проти цивілізованого світу. Такі дії Росії мають зустріти швидку та жорстку реакцію!», – додав Грод.

Нагадаємо, постійний представник України при ООН Сергій Кислиця закликав міжнародну спільноту серйозно поставитися до загрози ядерного терору з боку Російської Федерації на Запорізькій АЕС.

Сайт «Укрінформ», 26 червня 2023 року
<https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3727697-diaspora-zaklikala-do-globalnoi-vidpovid-na-adernij-terorizm-rosii.html>

Війна паразитів проти творців і оборонців

У ці червневі дні, коли ооскаженілі у своїй люті до українців рашисти з усіх сил руйнують, вбиваючи людей, мій рідний Кривий Ріг, я зробив для себе висновок, хто вони такі. А допоміг мені його зробити виступом у прямому етері 13 червня Президент України Володимир Зеленський, який народився, жив і свого часу вчився теж у Кривому Розі. Він, зокрема, зазначив: «Навіть звірі моральніші, ніж ви, росіяни». І саме ці його слова я й пов'язав зі словами іншого відомого на увесь світ правителя (Президента США Рональда Рейгана), який назвав СРСР «імперією зла». Бо ж сьогодні Росія своїми діями під час російсько-української війни дуже міцно закріпила тепер це визначення уже за собою.

Паразитуючи на досягненнях інших народів, обмеживши права і свободи свого народу і зі звірячою люттю нищачи нас, українців, сьогочасні правителі РФ такими діями остаточно ідентифікували себе з хижаками-паразитами. Паразитуючі дурні в людській подобі дуже хочуть, щоб їх всі боялись, і саме цим своїм бажанням вони тепер викидають себе із роду людського, бо люди розумні хочуть, щоб їх передусім розуміли, а не боялись.

А представники зла завжди хочуть руйнувати і вивисуватись над усіма іншими. Насамперед – над волелюбними оборонцями і творцями. Чому саме над ними? Бо творці й оборонці захищають людство від

страху: обороняючи життя і пояснюючи його цінність своєю діяльністю у гармонії з природою.

Не буду називати імена героїв-оборонців з Кривого Розу, які увічніли себе подвигами і віддали свої життя, захищаючи Україну в боях, бо список цей довгий і, на жаль, ще не завершений, адже війна триває; а тому буде несправедливо, якщо когось із них назву, а когось – ні.

Творити життя в різних його іпостасях і захищати його – це і є високе призначення людини, яка має постійно духовно розвиватися. Тож маємо пам'ятати його оборонців і творців, аби не стати свого роду бездуховними, уподібнюючись у своїх діях агресивним паразитам-загарбникам. Щоб не стати такими, коли «навіть звірі моральніші», як це сказав В.Зеленський.

Сергій ЗІНЧЕНКО
-редактор добровільної незалежної газети «Промінь Просвіти», Кривий Ріг.

(Публікація в газеті української громади в Америці «Свобода», число за 22 червня 2023 року 2023 року, розміщена за посиланням: <https://svoboda-news.com/svwp/%d0%b2%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%b0-%d0%bf%d0%b0%d1%80%d0%b0%d0%b7%d0%b8%d1%82%d1%96%d0%b2-d0%be%d1%82%d0%b8-%d1%82%d0%b2%d0%be%d1%80%d1%86%d1%96%d0%b2-%d1%96-%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%80%d0%be/>)

Художнику Івану АВРАМЕНКУ – 100 років

«Ми експлуатуємо свою планету як тимчасові окупанти»

Іван Авраменко рано, десь йому було трохи більше десяти років, втратив батька, який був не просто тес-

не могли вволю наестися чорного хліба. Но, несмотря на голод и холод, она в темной комнатке камышового с

ждя народів» Сталіна. Тоді знайшовся серед його однокурсників інформатор – і в результаті концентраційний табір «за антирадянську агітацію» Тому завершив він свою освіту аж у 1957-му році в Кишинівському художньому училищі. Того ж року він повертається до Кривого Рогу. І вже потім одна за одною з'являються його картини на республіканських виставках...

Випробування не зламали його бажання пізнавати світ через творчість і на основі критичного мислення, аж до самого завершення його життєвого шляху в 2008-му році...

Тому варто почитати сьогодні хоч коротенькі уривки з цієї книги, аби пізнати Івана Гавриловича Авраменка не тільки як художника, а як і мислителя.

Ось, наприклад, як він представив свою книгу уже у вступній частині:

«Я полностью отдаю себе отчет в том, что некоторые из этих мыслей могут быть восприняты неоднозначно или даже с возражениями. Но мысль есть мысль, а время – лучший судья. Все мы, раньше или позже, тем более в позднем возрасте, критически пересмотрим

- не у збільшенні споживацтва, а в його скороченні. Ми експлуатуємо свою планету як тимчасові окупанти»

«Зло – негативна енергія, вона руйнує свого носія зсередини і шукає нову жертву. Боротися із зовнішнім ворогом простіше, а боротися із внутрішнім ворогом, який сидить у наших мізках – значно складніше».

«Тероризм – це не стільки політичне, скільки психогенне явище. Швидше за все, це патологія розуму, яка поселилась у підсвідомості тих людей, що зайшли у глухий кут. Тероризм зумовлений, перш за все, суто психопатичною жадібністю суто свого верховенства однієї людини над іншою і досягається будь-яким способом, у тому числі – шляхом навіювання страху. Терорист отримує задоволення, якщо відчуває, що його бояться я. Вожді-диктатори – теж терористи, але – такі, що замаскувалися під батьків народів».

«УНІВЕРСАЛЬНИЙ РЕЦЕПТ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Щоранку, прокинувшись, треба спитати себе: «А чи я – не дурень?». Якщо

лею, а справжнім майстром цієї справи. Його батько майстрував навіть скрипки й гітари. Він поселив у серці хлопця бажання творити красиве. Та не стало його, і хлопець, втікаючи від голодомору, влаштованого тоді більшовиками, разом із мамою та іншою своєю ріднею переїхали з Полтавщини до залізничного Кривого Рогу.

У подарований мені своїй книзі «Фрагменти із запоздалих размышлений при вступленні в ХХІ век», яка вийшла в Кривому Розі у 2008-му році в бібліотечці альманаху «Саксагань», Іван Авраменко, зокрема, згадував про ті важкі часи: «У нашей матери было всего три класса церковно-приходской школы, а по профессии она была уборщицей в детских яслях. У нее, еще совсем молодой, сгноили в застенках НКВД любимого мужа, и она осталась с тремя мальчиками. Мы

клопами пролетарского барака читала нам вслух произведения Т. Шевченко, И. Нечуй-Левицкого, Марка Вовчка, В. Короленко, А. Пушкина...».

Зверніть увагу, саме Тараса Шевченка він згадує першим у переліку тих письменників, твори яких зачитувала мати в дитинстві йому і його братикам. Та й взагалі його доля як майбутнього художника своєрідно переплелася з образом Кобзаря. Бо до ювілею нашого славетного поета він, ще початківець, намалював Тараса Шевченка і став переможцем у конкурсі. А потім навчався на художника спочатку в Одеському художньому училищі, аж до жорстокої війни з гітлерівцями. Далі ж більшовики його запроторили в концентраційний табір за те, що у вже в післявоєнному 1949-му він вільно висловлював свої думки про те, що відбувалось навколо нього в СРСР: про один з виступів «во-

свою и нашу общую сущность. Только жаль, что это придет с опозданием.

Я был бы рад, если бы жизнь доказала, что я не совсем прав в своем видении нас и нашей, такой непростой, действительности.

ХХІ век требует от нас принципиально нового, глобального, жесткого и честного мышления. Вещи надо называть своими именами и нужно делать беспристрастные, откровенные выводы каждому для себя и всем вместе. Только тогда можно рассчитывать на то, что сообщая мы сумеем изменить многое вокруг нас к лучшему».

А тепер – деякі з інших думок, які я вже вважаю за потрібне подати в перекладі: українською мовою.

«Людство зовсім не зрозуміло, що воно собою являє і для чого воно взагалі. Нам краще було б знати своє коріння і свою сутність, ніж намагатися підкорювати один одного та інші світи. Нам потрібне зовсім нове мислення»

«Земна цивілізація вичерпала свій духовний, моральний і культурний потенціал. На зміну йому визріває зазомбований, всеїдний телеглядач і агресивний споживач. Істинна цивілізованість

виявив, що не дурень, радий. Якщо ж виявив, що ти все-таки дурень, то теж радий. Бо це означає, що ти ще здатний критично мислити. Це допомагає. До себе треба ставитися значно жорсткіше, ніж до інших. І тоді життя налагодиться...».

Попри всі випробування долі, Іван Гаврилович був життєрадісною людиною, з великим почуттям відповідальності перед людьми і перед собою.

На жаль, велич і непересічність цієї мудрої людини земляки намагаються осягнути лише після його смерті. Тепер у місті є навіть вулиця, яка носить ім'я видатного криворізького художника Івана Авраменка.

Олена МАКОВІЙ

На світлинах: (на 1-й сторінці) художник Іван АВРАМЕНКО, фото – за посиланням: <https://esu.com.ua/article-42384> ; (на 8-й сторінці) його картини «Кривий Ріг», «Полудень», а внизу – «Криниця»

фото містяться за посиланням: <https://sverediuk.com.ua/hudozhnyk-avramenko-ivan-gavrylovych/>

Промінь Просвіти Є
Видавець і засновник – ГО «Криворізьке міське правозахисне товариство».
Свідоцтво про державну реєстрацію № 2162 – 900 р, видане 23.02.2017 р.
Передплатний індекс: 60093
Адреса редакції: 50099, м. Кривий Ріг, вул. Церковна, буд. 3, к. 210. e-mail: kmpzt@ukr.net. Тел. 067-568-39-73

Редактор газети: Сергій ЗІНЧЕНКО.
Редакційна колегія: Сергій ДАШКОВСЬКИЙ, Сергій ЗІНЧЕНКО, Олександр ЧИЖИКОВ,
Микола КОРОБКО (голова організації)
Логотип виготовив Вадим БОРИСЕНКО.
Газета виходить двічі на місяць.
Комп'ютерна верстка Т. ЛОПАТЮК.

Відповідальність за точність наведених фактів, цифр та імен несуть автори матеріалів.
Редакція не рецензує і не повертає рукописи.
За умови використання наших матеріалів посилання на газету «Промінь Просвіти Є» обов'язкове.

Газета, починаючи з числа 13 (81), у друкованому вигляді не виходить.